

Jak zahrnout neformální instituce do procesu rozvoje venkovských obcí

MGR. KATEŘINA VYHNÁNKOVÁ

ING. TOMÁŠ SÝKORA

XXVI. MEZINÁRODNÍ KOLOKVIUM O REGIONÁLNÍCH VĚDÁCH
BOŘETICE, 14.-16. ČERVNA 2023

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

Obtížná uchopitelnost neformálních institucí

- Rozvoj obce jako holistický problém
- Neformální instituce jako pojem ekonomických oborů, jehož význam objasňuje filosofie
- Požadavek proměnit přístup ke strategickému plánování je velmi úzce spjat s reflexí a proměnou kultury strategického myšlení

... multidisciplinární úkol ...

... různá východiska a perspektivy ...

Mezioborová spolupráce a dvě východiska

- Význam kritického myšlení (filosofické reflexe) pro interdisciplinární dialog
- Kritická práce s prekoncepty a reflexe základních pojmů a způsobů myšlení
- Hlubší porozumění skutečnosti obce a hodnotová orientace v rozvoji míst
- Cílí na akademickou diskusi a třetí roli univerzity

- Institut pro rozvoj společenství a sídel
- Témata, která ovlivňují rozvoj obcí a jejich vliv na stav okolní krajiny
- Popularizace regionalistických témat
- Cílí na různorodé aktéry regionálního rozvoje

Role institucí v regionálním rozvoji

- **teorie regionálního rozvoje** je tradičně ekonomicky orientovaná disciplína (*Blažek a Uhlíř, 2020*)
- klíčové je ale **pochopení místního kontextu** (*Pike, Rodríguez-Pose a Tomaney, 2010*), a tudíž zlepšování místních institucionálních kapacit (*Engwal a Kippling, 2006*)
- **instituce** jsou klíčovými faktory úspěchu procesů endogenního rozvoje (*Vazquez-Barquero a Rodríguez-Cohard, 2016*)
- základní rozdělení institucí na **formální** (kodifikovaná pravidla) a **neformální** (nepřepsaná pravidla ve společnosti – důvěra, konvence, normy chování, kultura, hodnoty) (*North, 1992*)

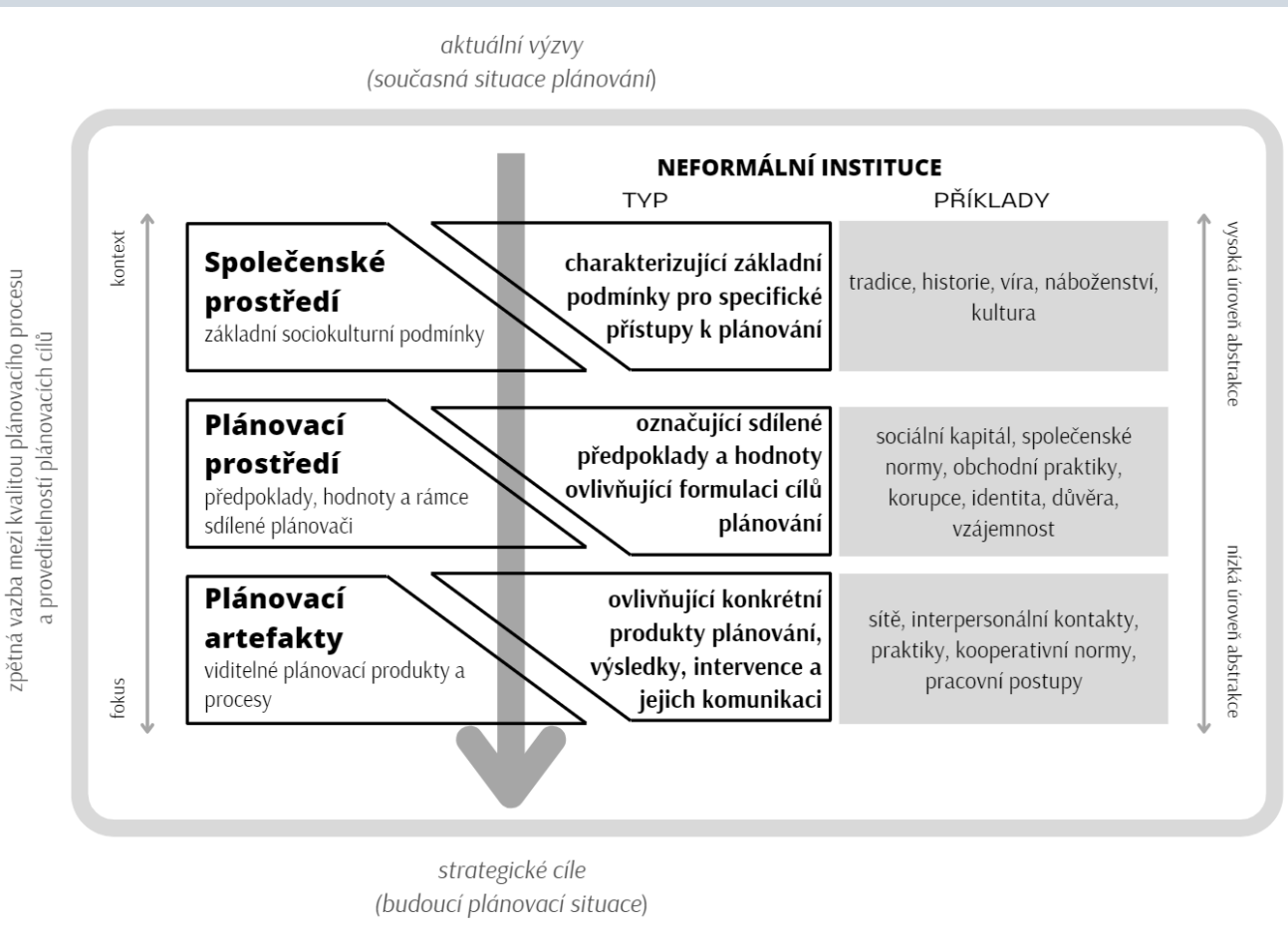

Neformální instituce (InIn)

- odkazují na sítě vztahů založené na komunikačních kontaktech jednotlivců a jsou vytvářeny opakovanými interakcemi ve společenství, jejichž výsledkem je konkrétní sociální kapitál
- mají vztah ke kultuře společnosti, fungují na tacitní úrovni, institucionální prostředí je úzce **spjato s hodnotami a principy místních společenství** (*Mathie a Cunningham, 2003*), které by se měly promítat do rozvojových plánů obcí
- mají dlouhou setrvačnost, nezavádějí se rozhodnutím
- jsou **obtížně operacionalizovatelné**

Operacionalizace InIn

- proto se opíráme o **teorii plánovací kultury** (Hofstede a Hofstede, 2005; Schein, 2010)
- rozdělujeme je do 3 úrovní podle míry abstrakce

Civitas ergo communitas

Výzkum

- **Cíl:** zahrnout do holistické problematiky rozvoje obce neformální instituce (InIn)
- **Rizika:** ochránit svébytný dynamický charakter neformálních institucí a čelit zformalizování procesu
- **Konceptuální rámec:** „integrovaný rozvoj obce“ (IRO) (Jíra, Krbec, Vyhnánková, 2018)
- **Výzkumný rámec:** participační akční výzkum (PAR)
- **Grant OPZ na sociální inovace:** „IKM Communitas“, 3 obce, 3 roky, intenzivní spolupráce se 120 aktivními místními aktéry

Postup

- 1. Hledáme pojmenování InIn společně s místními aktéry** (hloubkové rozhovory, fokusní skupiny)
 - Tematizace hodnot jako toho, co je důležité ochraňovat
 - Osobní ukotvení občana v obci, postoj k obci
 - Existenciální otázky (smysl a kvalita života)
 - Tematizace mezilidských vztahů (kvalita soužití, veřejný zájem)
- 2. Ověřujeme model komunitní platformy a komunitního koordinátora**
- 3. Sledujeme posun ve vnímání obce, společenství a strategického plánování** (hloubkové rozhovory)

Nové prvky pro integrovaný rozvoj obce:

1. Komunitní platforma

- manažerská i duchovní elita obce
- prostor pro dialog o vizi obce a vztahový prostor
- vnitřní a vnější podmínky vznikání platformy
- musí vyvažovat procesy **pragmatického** strategického plánování rozvoje obce a jeho dílčích projektů **s kultivací** (vzdělaností, zralostí) jejich tvůrců

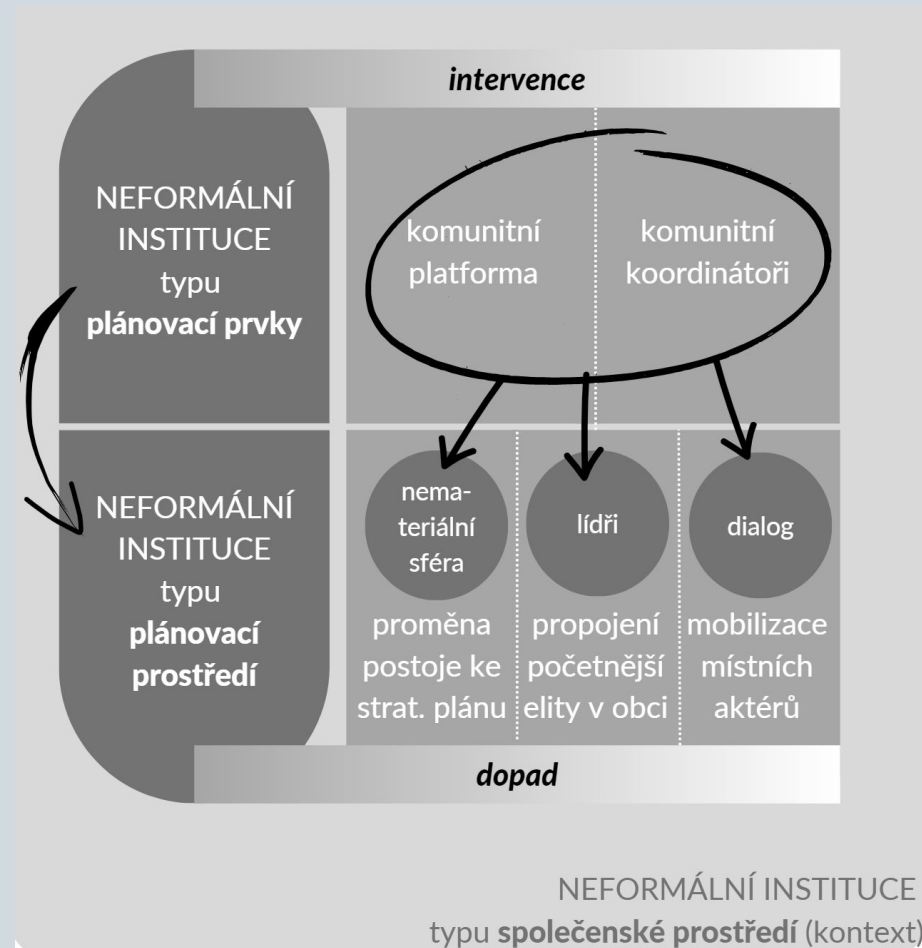
Vyhnánková, K., Jíra, P. Rozvoj společenství – (nové) téma pro regionální rozvoj. 2023.

2. Komunitní koordinátor

- Oslovuje občany - **otázkami otvírá přemýšlení o obci**, o sobě a svém okolí, o kvalitě života
- **Pečuje o místní lídry**, kteří tvoří krystalizační jádro společenství
- **Moderuje dialog a obci**, udržuje jej životný, otevřený; napomáhá vytváření komunitní platformy v obci
- Vnáší do komunikace o rozvoji – **hodnoty, péči o vztahy a o společenství**

Výsledky

- Proměna pojetí rozvoje obce: orientace i na **nemateriální sféru** rozvoje
- Význam **dialogu** a komunikační platformy
- Podpora osobností **místních lídrů** a narození **komunity**
- Třetí role univerzity
 - překonat jednosměrné pojetí transferu znalostí do aplikační praxe
 - moderování celostního přístupu k rozvoji obce a společenství

Zdroj: vlastní zpracování autorů

Další otázky, další výzkum

- Celostní myšlení o obci jako o konkrescentní skutečnosti, hodnotově orientovaný management a tentativní cíle ... K. Vyhnánková
- Re-design konceptu strategického plánování a řízení rozvoje obcí s akcentem na úlohu neformálních institucí... T. Sýkora

Děkujeme za pozornost

Mgr. Kateřina Vyhnánková

katerina.vyhnankova@ujep.cz

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Přírodovědecká fakulta

Katedra geografie

Institut kritického myšlení (Fakulta sociálně ekonomická)

geography.ujep.cz

ikm-communitas.cz

Ing. Tomáš Sýkora

tomas.sykora@ujep.cz

Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem

Fakulta sociálně ekonomická

Katedra regionálního rozvoje a veřejné správy

Forpolis – Institut pro rozvoj společenství a sídel

regiony.ujep.cz

forpolis.ujep.cz

UNIVERZITA J. E. PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM

